

บทคัดย่อ

โครงการวิจัยการดำเนินแก้ไขปัญหาคาความยากจนตามแนวพระราชดำริเรื่องการพึ่งตนเองในพื้นที่ยากจนตำบลตลุกคู่ อำเภอกงพิสัย จังหวัดอุทัยธานี ในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาคาความยากจน โดยการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่ชุมชนในรูปแบบของการวิจัยโดยชุมชนที่ยึดกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยมีวัตถุประสงค์ย่อย ดังนี้ (1) เพื่อพัฒนาศักยภาพและกระบวนการเรียนรู้ของทีมวิจัยและชุมชน (2) เพื่อศึกษาบริบทของชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาคาความยากจน และวิธีแก้ปัญหาคาความยากจนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ในพื้นที่ยากจนตำบลตลุกคู่ อำเภอกงพิสัย จังหวัดอุทัยธานี (3) เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาคาความยากจนโดยใช้กระบวนการวิจัยที่ยึดกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ และ (4) เพื่อสรุปและประเมินผลการดำเนินการวิจัยที่ยึดกรอบแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ การวิจัยครั้งนี้ มีลักษณะเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผลการวิจัย พบว่า

การสร้างศักยภาพและกระบวนการเรียนรู้ของทีมวิจัยและชุมชนนั้น จะต้องอาศัยระยะเวลา และเงื่อนไขด้วยคุณธรรม ความอดทน ความเพียรพยายาม แต่เงื่อนไขความรู้เป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างคนในชุมชนเอง ระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากล เพื่อแก้ปัญหาคาของตนเอง นอกจากองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ปัญหาคาแล้ว องค์ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการ การวางแผนดำเนินการ ซึ่งเป็นองค์ความรู้สำคัญที่ทีมวิจัยและชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ อย่างถ่องแท้ จึงจะสามารถดำเนินการแก้ปัญหาคาของตนเองให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ซึ่งกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และพัฒนาไปพร้อม ๆ กับการแก้ปัญหาคาของตนเอง / ชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเป็นแนวทางในการดำเนินการควบคู่ไปกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

จากการศึกษาบริบทของชุมชน พบว่า สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของคนในชุมชนมีลักษณะคล้ายคลึง กล่าวคือ ชาวบ้านส่วนใหญ่มีเชื้อสายเป็นคนไทย นับถือศาสนาพุทธ อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มเครือญาติ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีสถาบันศาสนาค่อนข้างจะเป็นสิ่งสำคัญในการยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน ความขัดแย้งที่รุนแรงหรือปัญหาคาสังคมต่าง ๆ ไม่ค่อยปรากฏ คนในชุมชนยังมีการยึดเหนี่ยวกันทางสังคมค่อนข้างสูง ขนบธรรมเนียมประเพณีรวมทั้งความเชื่อต่าง ๆ ของคนในชุมชน ล้วนยึดโยงกับความเชื่อทางศาสนาและการประกอบอาชีพ อย่างไรก็ตาม ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งเหนือธรรมชาติ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ สิ่งลี้ลับต่าง ๆ ยังคงมีอิทธิพลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านในทุกพื้นที่ ในส่วนของวิธีแก้ปัญหาคา คณะผู้วิจัยได้ร่วมกำหนดวิธีแก้ปัญหาคา โดยมี

สำหรับผลการดำเนินการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหความยากจนอย่างยั่งยืน ในตำบลตุ๊กคู อำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี โดยยึดกรอบแนวคิด เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ พบว่า จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนของทีมวิจัยในชุมชน ทำให้ชาวบ้าน รู้ปัญหาของตนเอง ว่าส่วนใหญ่รายจ่ายมักเสียไปในเรื่องใด และสามารถจะลดในส่วนใดเท่าที่จะทำได้บ้าง สำหรับวิธีการแก้ปัญหาโดยการลดรายจ่ายดังกล่าว ได้มีกิจกรรมเกิดขึ้นหลายกิจกรรม อาทิเช่น โครงการผู้เฒ่าเข้าบ้าน การเลี้ยงเป็ดหลุม การเพาะเห็ดโอ่ง การเลี้ยงปลาในบ่อพลาสติก และการผลิตของใช้ที่จำเป็นในครัวเรือน เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวก็ได้สร้างกระบวนการเรียนรู้ วิถีคิด เพื่อนำไปสู่การพัฒนาตนเอง

ในส่วนของผลการสรุปและประเมินผลการดำเนินการวิจัยที่ยึดกรอบแนวคิด เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ พบว่า กระบวนการวิจัยดังกล่าวได้ทำให้ทีมวิจัยชุมชนมีความรู้ ความเข้าใจ รู้จักปัญหาที่ตนเองกำลังเผชิญอยู่ และประเมินศักยภาพของตนเองได้ รวมถึงเข้าใจเกี่ยวกับการดำรงชีวิตของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ในสถานการณ์แวดล้อมที่กำลังเกิดขึ้น ทั้งด้านสภาพแวดล้อมของชุมชนและสภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนได้สร้างกระบวนการคิด การเรียนรู้ ให้กับทีมวิจัยชุมชนได้พัฒนาตนเองให้มีความรู้รอบรอบ เป็นคนมีเหตุมีผล เป็นคนรู้จักพอประมาณ ขยัน ซื่อสัตย์ อดทน มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ซึ่งก็คือวิถีแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาชีวิต ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะสามารถแก้ไขปัญหความยากจนได้อย่างยั่งยืน และปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการดำรงชีวิตให้อยู่บนพื้นฐานของเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research project poverty solving along with to follow His's majesty approach that focus "self-reliance" in Tambon Talookdoo, Thap Than district , Uthaithani which poverty area and main objective to solve poverty with building learning process for research community and relation approach His's majesty. There is sub-objectives are the following: (1) to developed potential and learning process of team research and community. (2) to study context community for solve the poverty and resolution along with sufficiency economy approach in this area (3) to operate and solve the poverty area by focus His's majesty approach as research process base (4) and to summarize and evaluation of research process which to follow His's majesty approach that focus "sufficiency economy". And has participation action research and finding:

In building potential and learning process of research of community depends on the time , morality condition , to tolerance, and diligence. However; condition of knowledge depends on internal learning exchange process (inter-person in community) and integration between local Wisdom and international Wisdom to solve the problem. Not only wisdom about resolution, but also the wisdom in realm of management and planning which is important knowledge for team research and community has to understand precisely to solve their problem. That improve process continue and development in the resolution by using research process accompanied with the philosophy of "sufficiency economy."

From to study context community we found social and cultural condition in community are relevant, and mostly people are Thai, and respect Buddhism , extended family , agricultures ,and the highly influent are important. Custom and also beliefs in community are mostly relation to religion thinking and agriculture. Nevertheless, beliefs in upper-nature, theology, and ghost still be influence to people's life in every area.

In resolution part, research team has formulated resolution which hold the idea to reduce family's expenditure and has accepted His's majesty approach that focus "sufficiency economy" as framework research , and 2 approach resolutions emerge:

1. Making family account for society knowing.

2. To reduce expenditure in 2 dimensions are the following:

2.1 Reducing career's expenditure to farmer by encourage eco-agriculture. and
Nature agriculture to reduce chemistry using and

2.2 reducing in daily expenditure:

With the research performance to solve the poverty in Tampon Talookdoo which His's majesty approach that focus "sufficiency economy" , found that from building family account by community research team making people know their problem. The problem they found are expenditure realm, and which past do they reduce. From the resolution means, several activities emerge such as Outbound refrigerator (organic vegetables) ,Natural duck farming , Jar mushroom Natural fish farming , Cookware. Many that activities makes learning process, and the way of thinking to develop themselves.

In conclusion remark and performance, we found that research process makes researcher team knowledge understanding, knowing their problem assess their capability, understand their way of life family and community in the emerge circumstance both condition and economic, social and cultural condition, and makes the way of thinking, learning to researcher team to develop themselves knowledge, Thoroughness, reasonable, sufficiency, toleration, sincerity, and helpfulness. That is the way of learning to develop their life along with sufficiency economy philosophy which can help to solve the poverty and change paradigm in life accord with sufficiency economy.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้ ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งคณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี เนื่องจากได้รับความร่วมมือที่ดีจาก คุณ สุรชาติ ตั้งวรชัย นายกเทศมนตรีตำบลลูกคู่ และคุณ สถาพร สมจิตต์ ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 4 ตำบลลูกคู่ รวมทั้งทีมวิจัยชุมชนตำบลลูกคู่ อำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ที่ได้ร่วมกันดำเนินการวิจัยให้ประสบผลสำเร็จไปได้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงตลอดจนขอขอบคุณ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่ได้ให้ความร่วมมือ ทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี

สุดท้ายคุณูปการใด ๆ ที่จะบังเกิดขึ้นจากงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่าน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสืบไป

ไชยรัตน์ ปราณี

มิถุนายน 2551

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย.(2549).คู่มือปฏิบัติการ เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน
เพื่อยกระดับรายได้ครัวเรือน.สำนักส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน .กรุงเทพ
๑ : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน
- กรมวิชาการ. (2546). การจัดสาระการเรียนรู้กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ : กรม
วิชาการ.
- เกษม วัฒนชัย. (2549).การเรียนรู้ที่แท้และพอเพียง.พิมพ์ครั้งที่ 4.กรุงเทพฯ ๑ : มติชน
- ชลิตา บัณฑิตวงศ์ และ อนุสรณ์ อุดม.(2547).ความรู้และกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเกษตรกรรม
ยั่งยืน.กรุงเทพฯ ๑ : เจ แอนด์ เจ กราฟฟิคดีไซน์
- ชาญวิทย์ ไหวหาร.(2546). การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการลดปัญหาความยากจน :
ศึกษากรณีชุมชนประดิษฐ์โทรการ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏ
จันทรเกษม
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2542). คู่มือชนโลมดินที่แห้งผาก กระบวนทัศน์และการจัดการ การพัฒนา
ตามแนวทฤษฎีใหม่. โครงการเอกสารทางวิชาการเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพฯ
๑ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ชูเกียรติ ลิสุวรรณ. (2535).รายงานการวิจัยเรื่องระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นภาคเหนือ
เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2542). วาทกรรมกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ ๑ : วิทยา.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2546). การบริหารรัฐกิจเปรียบเทียบ การบริหารจัดการในโลกยุคหลัง
สงครามเย็น.พิมพ์ครั้งที่ 3.กรุงเทพฯ ๑ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และคณะ. (2545). คนจนไทยในมิติทางสังคม. กรุงเทพมหานคร : เอ็ดดิสัน
เพรส โปรดักส์ จำกัด
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ และพิทยา ว่องกุล.(2550). เศรษฐศาสตร์การเมือง วิสาหกิจชุมชน กลไก
เศรษฐกิจฐานราก ฉบับปรับปรุง.กรุงเทพฯ ๑ : เอ็ดดิสันเพรส

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ทรงพล เจตนาวณิช. (2538). “ลักษณะของโครงการพัฒนาขนาดเล็กและกระบวนการสนับสนุนจากสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา” ใน ตัวชี้วัดสำหรับงานพัฒนาชนบท : ประสบการณ์จากนักพัฒนา. บรรณาธิการโดย สีสลาภรณ์ นาคทรรพ์ และ
ฉลวยลักษณ์ สีนประเสริฐ. หน้า 12 – 28 .กรุงเทพฯ ฯ : สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา .
- นวพร ปัญญากรสกุล (2545) . รูปแบบการเรียนรู้ดั้งเดิมของชุมชนชนบทในภาคเหนือ.วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2543).ความยากจนในทัศนะของนักวิชาการและองค์กรคนจน. สืบค้นจาก
Available : <http://www.probation.go.th> วันที่ 30/ม.ค./50
- นัมนงค์ อ่อนอก .(2543). กระบวนการเรียนรู้ด้านการจัดการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมในครัว
เรือน.วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- นิรัต ถึงนาค และ ชมพูนุท .(2550).การวิจัยและพัฒนากรณีศึกษาเกษตรกรที่ดำเนินชีวิตตามปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดมหาสารคาม เมษเมืองทอง . วารสารพัฒนบริ
หารศาสตร์ ปีที่ 47 ฉบับที่1/2550 หน้า 181 - 182
- ประกาศ ปิ่นตกแต่ง และคณะ.(2546).การพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาส :
กลุ่มเกษตรกร.กรุงเทพฯ ฯ :เอดิชั่นเพรส โปรดักส์
- ปิยะวัติ บุญ – หลง และคณะ. (2545). “ การวิจัยเพื่อท้องถิ่น”, ใน การวิจัยเพื่อท้องถิ่น : รากฐานแห่ง
พลังปัญญา. การประชุม การวิจัยเพื่อท้องถิ่นครั้งที่ 1 ปี 2543 ณ โรงแรมเชียงใหม่. หน้า 42
– 51. เชียงใหม่ :วนิดาเพรส.
- พจน์ เทียมศักดิ์ (2544) ปฏิสัมพันธ์ของการเรียนรู้ในชุมชนและโรงเรียน ใน วารสารวิจัย
มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2544), 65 - 82
- พรเพ็ญ ทับเปลียน.(2546).เส้นทาง เศรษฐกิจชุมชน ในกระแสนิยม.กรุงเทพฯ ฯ : เอดิชั่นเพรส
- พระธรรมปิฎก(ป.อ. ปยุตโต). (2541). การพัฒนาที่ยั่งยืน(Sustainable Development). พิมพ์
ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ ฯ : มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พัฒนา กิตติอาษา. (2546). ท้องถิ่นนิยม. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ ฯ : โอเอส พรินติ้งเฮาส์.
- มนตรี แยมกลีกร (2548). เอกสารเพื่อการเรียนรู้ ภูมิปัญญาด้านการศึกษา.ชลบุรี : เอส แอล กราฟฟิค
ดีไซน์ จำกัด

บรรณานุกรม (ต่อ)

- มหาวิทยาลัยแม่โจ้. (2548). **ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. เชียงใหม่: สาขาวิชาการพัฒนา
ภูมิสังคมอย่างยั่งยืน. สืบค้นจาก <http://www.geosocial.mju.ac.th/modules.php> วันที่ 20
ม.ค.51
- ลำเคื่อน นามเทพ และวิฑูรย์ วังตาล .(2541). รายงานการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนรู้ในการเข้าสู่
อาชีพธุรกิจผ้าทอมือของสตรีชนบทในภาคเหนือ.สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและ
วัฒนธรรม เขตการศึกษา 8
- วิชิตวงศ์ ณ ป้อมเพชร์.(2549).พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กับ ปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย.
พิมพ์ครั้งที่ 2 .กรุงเทพฯ ฯ : แสงดาว
- วีระวุฒิ วงศ์สันต์ (2542).รูปแบบการเรียนรู้และระบบคิดด้านอาชีพของเกษตรกร.วิทยานิพนธ์
หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ.
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สกล พรหมสิน. (2546). ความสัมพันธ์ระหว่างการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงกับ
คุณภาพชีวิตของประชาชน ตำบลหงษ์เจริญ อำเภอกำแพง จังหวัดชุมพร.วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2547). **ประมวลข้อมูลและความรู้เบื้องต้นสำหรับการทำงานเพื่อ
เอาชนะความยากจน**. กรุงเทพมหานคร : อนุการพิมพ์
- สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.(2544).การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วน
ร่วม.เชียงใหม่ : บี เอส การพิมพ์
- สมพร เทพสิทธิ์.(2546).การเดินทางรอยพระยุคลบาท เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยแก้ปัญหาความ
ยากจนและการทุจริต.ศรีเมืองการพิมพ์ : กรุงเทพฯ ฯ
- สมศักดิ์ สุขวงศ์.(2544). ป่ากับปากท้องคนจน ในเอกสารประกอบการประชุมเวทีวิชาการ เรื่อง
กระบวนการทัศน์ใหม่กับปัญหาความยากจน วันที่ 14 – 15 พฤษภาคม 2544.กรุงเทพฯ ฯ :
สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์ .(2541).การพัฒนาชุมชนแบบจัดการ.กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (2539). การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย. กรุงเทพฯ : เคล็ดไทย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค. (2543). งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น การสร้างพลังปัญญาจากฐานราก.เชียงใหม่ : วนิดาเพรส.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค. (2545). การวิจัยเพื่อท้องถิ่นรากฐานแห่งปัญญา. เชียงใหม่ : วนิดาเพรส.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) สำนักงานภาค. (2548). ดอกผลแห่งปัญญา รวมเรื่อง... บทเรียนและกระบวนการวิจัยจากโครงการวิจัยดีเด่น สกว. สำนักงานภาค ประจำปี 2545 – 2547. เชียงใหม่ : วนิดาเพรส.
- สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). ทฤษฎีใหม่สู่การเรียนรู้มุ่งสู่เศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2547).ปีแห่งการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม.พิมพ์ครั้งที่ 2 .นนทบุรี : เพชรรุ่งการพิมพ์
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. (2540).เศรษฐกิจพอเพียง.กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพิเศษ เพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.
- สินธุ์ สโรบล.(2548).”กระบวนการทัศน์วิจัยเพื่อท้องถิ่น จุดเปลี่ยนการพัฒนา” กระบวนทัศน์ วิจัยเพื่อท้องถิ่น จุดเปลี่ยนการพัฒนา. เชียงใหม่: วนิดา เพรส.
- สิริลักษณ์ อิมประสาพร.(2548).กระบวนการทัศน์ใหม่กับการเรียนรู้ของชุมชน. ใน ปาริชาติ วลัยเสถียร บรรณาธิการ.กรุงเทพฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข (สรส.)
- สีลาภรณ์ นาคทรรพ์. (2539). “ การศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน,” ใน การศึกษากับการวิจัยเพื่ออนาคตของประเทศไทย.หน้า 51 – 121. เอกสารสืบเนื่องจากการประชุมทางวิชาการระหว่างวันที่ 18 พฤศจิกายน 2538. ณ โรงแรมเซ็นทรัล พลาซ่า. กรุงเทพฯ :สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) .
- สุจินต์ สิมารักษ์ และคณะ .(2543).สถานการณ์ความยากจนในประเทศไทย.สืบค้นจาก Available : <http://www.info.tdri.or.th/poverty/report.htm> วันที่ 25/ธ.ค./51

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุทธิวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. (2547). “บูรณาการงานวิจัยเพื่อขับเคลื่อนงานพัฒนา,” ใน *เรียงร้อยร้อยความคิด งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นในพลวัตสังคมไทย*. บรรณาธิการโดย กชกร ชินะวงศ์. หน้า 29 – 33 . เชียงใหม่ :สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)สำนักงานภาค.
- สุเทพ บุญซ้อน. (2545). “ การวิจัยและสัมมนาทางวิชาการเรื่องพัฒนาการด้านวิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย,” ใน *วิธีวิทยาการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในระดับบัณฑิตศึกษาของไทย*.บรรณาธิการโดย สุเทพ บุญซ้อน.หน้า 1 – 10. กรุงเทพฯ : ที่แอนด์ดี การพิมพ์.
- สุนทร กุลวัฒนารพงศ์. (2544). *ตามรอยพระราชดำริ เศรษฐกิจพอเพียง-ทฤษฎีใหม่*. กรุงเทพฯ : ชมรมเด็ก.
- สุนัย จุลพงศธร.(2550).*ฉีกหน้ากากเศรษฐกิจ (โรงติ) ชุมชน*.กรุงเทพฯ ฯ : สยาม
- สุเมธ ตันติเวชกุล .(2541).*การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ*. มติชนรายสัปดาห์ ฉบับที่ 5 ธ.ค.(5 ธันวาคม 2541).กรุงเทพฯ ฯ : มติชน
- สุรินทร์ กิจนิตย์ชีว์และคณะ (2534).*กระบวนการเรียนรู้เพื่อการปรับตัวของชุมชนสากลท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรม* .กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ
- เสน่ห์ จามริก .(2546). “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่นกับกระบวนการทางสังคม,” ใน *ชุมชนท้องถิ่นกับการจัดการความรู้โดยอิสระ*. การประชุมประจำปีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ครั้งที่ 2 ปี2545 ระหว่างวันที่ 28 – 29 พฤศจิกายน 2545 ณ โรงแรมเชียงใหม่ภูคำ . หน้า5 – 14. เชียงใหม่ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำนักงานภาค.
- เสรี พงศ์พิศ. (2536). “วัฒนธรรมพื้นบ้าน : รากฐานการพัฒนา,” ใน *ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1*. บรรณาธิการโดย เสรี พงศ์พิศ. หน้า 35 – 61.กรุงเทพฯ ฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- เสรี พงศ์พิศ.(2549).*เศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาที่ยั่งยืน*.กรุงเทพฯ ฯ : เจริญวิทย์การพิมพ์
- อดุลย์ วงศ์วิบูล.(2543).*การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์อภิมาน*.วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บรรณานุกรม (ต่อ)

- อนุพงษ์ วาวงศ์มูล. (2542). การพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทในภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ
ตามแนวพระราชดำริใหม่: ศึกษาเฉพาะกรณีสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท.วิทยานิพนธ์ ศิลป
ศาสตรมหาบัณฑิต (พัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์. (2539). “ระบบการเรียนรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น” เอกสารประกอบคำบรรยาย
วิชาการบริหารและการนิเทศโครงการศึกษานอกระบบ (053731).เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- อภิชัย พันธเสน.(2546).วารสารสหวิทยาการ.ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 มกราคม-มิถุนายน 2546
- อมรวิทย์ นาครทรรพและคณะ. (2551).การศึกษาในวิถีชุมชน : การสังเคราะห์ประสบการณ์ในชุด
โครงการวิจัยด้านการศึกษากับชุมชน .กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
(สกว.)
- อรศรี งามวิทยาพงศ์. (2549). กระบวนการเรียนรู้ในสังคมไทย และการเปลี่ยนแปลง : จากยุคชุมชน
ถึงยุคพัฒนาความทันสมัย.กรุงเทพฯ ฯ : วิทยาลัยการจัดการทางสังคม (วจส.)
- อรสุดา เจริญธิด .(2543).การเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้การ
เปลี่ยนแปลงของสังคมไทย.ปริญญาการศึกษาดุสิตบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- อรุณี เวียงแสง และคณะ. (2550). จากคนสามหมอกถึงคนสามน้ำ จากหลักการสู่ประสบการณ์
งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น. สำนักงานสนับสนุนการวิจัย สำนักงานภาค.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์.(2544).วิธีคิดเชิงซ้อนในการวิจัยชุมชน.กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการวิจัย
- อุทัย ดุลยเกษม. (2545). “การวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณเหมือนและต่างกัน
อย่างไร,” ใน สังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา : แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยและพัฒนา.
บรรณาธิการโดย สุเทพ บุญซื่อน. หน้า 55 – 61. พระนครศรีอยุธยา : เทียนวัฒนา.
- Potjana Suansri.(2003).Community Based Tourism Handbook.Thailand : Mild Publishing
- Philip Hirsch.(1990).Development Dilemmas in Rural Thailand.Ubi Avenue : Peter Chong